

I. Freidenfelda (Liepāja) referātā „Prievārdu lietošanas biežums latviešu laikrakstos” un S. Kļaviņas (Rīga) — „Daži latviešu laikrakstu leksikas statistiskās pētīšanas jautājumi” tika apkopoti rezultāti, kas iegūti, izmantojot matemātiskās metodes konkrētā materiāla analizē.

N. Razdorova nolasīja kopā ar N. Doņecu un Z. Tolmačovu (Rīga) izstrādāto referātu „Par M. Gorkija valodas vārdnīcas izveidi”.

Konferences gaitā tika nolasīti 16 referāti. Par vairākām referātos skartajām problēmām izraisījās dzīvas debātes.

R. Bērtulis

PAPILDINĀJUMS J. ENDZELĪNA BIBLIOGRAFIJAI

Ceram drīz jo drīz ieraudzīt akadēmiķa J. Endzelīna darbu izlasi. Kaut gan filologi un bibliografi to apzināšanā darijuši ļoti daudz, taču vēl arvien atklājas maz zināmas detaļas par latviešu lielā valodnieka dzīvi un darbiem, kas var interesēt arī lietuvju, igauņu un citu tautu zinātniekus. Viņa bibliografijā līdz šim nav uzņemts pāris publikāciju, kas atrodamas Igauņu literārās biedrības izdevumos, tāpat maz iespīestu ziņu par viņa veikumu Tērbatas (tagad Tartu) universitatē.

J. Endzelīns 1908. gada 3. (16.) decembrī iepriekš minētās biedrības 729. sēdē nolasīja īsu kritiku par Kazimira Būgas grāmatu „Aistu studijas”. Tās atreferējums iespīests: J. Endselin „Aistische Studien. Beiträge zur vergleichenden Grammatik der preussischen, lettischen und litauischen Sprache von Kasimir Būga. I-er Teil St. Petersburg 1908”. — Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1908. Jurjew — Dorpat, 1909. XXXVI — XXXVIII lpp.

Iepriekšējos gados šās biedrības biedrs Oskars Kallass bija publicējis daudz pētījumu par igauņu izceļotājiem, tāpat viņu dzīves vietās savāktos folkloras un etnografijas materiālus. Atzīmēsim te viņa grāmatas par Ludzas igauņiem¹. 1905. gada 4. (17.) maijā viņš ierosināja nosūtīt piemērotu darbinieku etnografijas un folkloras materiālu vākšanai starp Pliskavas guberņā dzīvojošiem igauņu izceļotājiem. Biedrība šim nolūkam atvēlēja 250 rubļu². Vācot ziņas par Ludzas un Pliskavas igauņiem, Kallass sāka interesēties arī par Vidzemē dzīvojošiem lībiešiem un igauņiem. Par šo jautājumu viņš sarakstījās ar J. Endzelīnu un etnografu Matīsu Siliņu, kas 1895. gadā bija publicējis rakstu „Lībiešu atliekas Vidzemē”³. Kallas abu autoru vēstules publicēja saīsinātā veidā⁴.

Tā kā ap šo laiku J. Endzelīns, liekas, sācis interesēties par kuršu jautājumu, tad nebūs lieki iepazīstināt ar Kallasa publicēto Endzelīna vēstules fragmentu plašākas valodnieku aprindas: „Zu den brieflichen Mitteilungen Hrn. M. Siliņš fügt Mag. Endselin aus Siliņš (lettischer) Abhandlung „Die Reste der Liven in Livland” (Atbalss kalendārāpe elikums 1895. gadam, p. 73 ff.) noch Folgendes hinzu. Die Grossmutter des Brenz Miklahw sei im Alter von 96 Jahren vor 50 Jahren (vom J. 1895 gerechnet) gestorben; sie habe nur Livisch gesprochen; Lettisch habe sie nur schlecht und ungeru gesprochen. Ihre Grosskinder hätten anfangs (als Kinder) auch alle Livisch gesprochen. Diese Grossmutter habe erzählt, die Strandbewohner habe man kūrī genannt (dazu be-

¹ O. Kallas, Lutsi Maarahvas, Helsingi, 1894, Novilkums no „Suomi” III, 12; O. Kallas, Achtzig Märchen der Ljutziner Esten, — Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft, XX (2), Jurjew (Dorpat), 1900.

² Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1905, Jurjew — Dorpat, 1906, XIX—XX.

³ M. Siliņš, Lībiešu atliekas Vidzemē, — Atbalss kalendara pielikums 1895. gadam M. Siliņa, Rīgā, 69—78.

⁴ O. Kallas, Spricht man in Livland noch livisch? — Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft 1905, Jurjew — Dorpat, 1906, 63—67.

merkt Herr Siliņ: in der Rigaschen Umgegend würden Fischkörbe kūri genannt), und auch sie, die Grossmutter, habe sie noch so (kūri) genannt. Um Lemsal herum hätten die līviņi (deminutiv von *livi) gelebt, doch habe es unter ihnen auch einige kūri gegeben. Die līviņi hätten sich mit dem Ackerbau beschäftigt, die kūri dagegen seien Fischer gewesen”⁵.

A. Jansons

HOLGERIS PEDERSENAS

(Ryšium su šimtosiomis gimimo metinėmis)

Antuanas Mejė, Nikolajus Trubeckojus ir kiti žymūs mūsų epochos kalbininkai įvairiomis progomis yra pareiškę, jog nei viena šalis, proporcingai gyventojų skaičiui, savo indėliu į kalbotyrą negali lygintis su Danija. Pakanka prisiminti tokius vardus, kaip Raskas, Bredsdorfas, Madvigas, Verneris, Tomsenas, Jespersenas, Briondalis, Jeltslevas, ir įsitikinsime, kad anų kalbininkų pareiškimai nėra paprasti proginiai komplimentai, o abejonių nekelianti tiesa. Tačiau mūsų ką tik išvardintų danų mokslininkų grandinė kažkur po Tomseno tartum nutrūktų, jeigu į ją neįterptume Holgerio Pederseno, vieno didžiausių mūsų amžiaus indoeuropeistų, kurio šimtąsias gimimo metines ir minime š.m. balandžio 7 dieną.

Puikų lingvistinį išsimokslinimą Pedersenas gavo dviejuose pasaulinės lingvistikos centruose – Kopenhagoje ir Leipcege. Kopenhagos universitete jis klausė K. Vernerio, V. Tomseno, H. Miolerio paskaitų, o Leipcege, kuris tuo metu buvo savotiška indoeuropeistikos sostinė, jo mokytojais buvo K. Brugmanas, A. Leskynas, E. Vindišas ir E. Zyversas.

Aktyvi mokslinė Pederseno veikla truko šešiasdešimt metų: pirmasis jo darbas „Die idg. form des wortes für „schwiegertochter“ buvo išspausdintas 1893 metais baltistams gerai pažįstamame A. Becenbergerio leidžiamame žurnale „Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen“. Pačiais pirmaisiais savo mokslinės veiklos metais Pedersenas daugiausia tyrinėjo albanų kalbą, rašydamas įvairiais šios kalbos istorinės fonetikos, morfologijos, leksikos klausimais – 1895 metais jis išleido ir albanų kalbos vadovėlį („Albanesische Texte mit Glossar“, Leipzig). Tačiau netrukus Pedersenas susidomi keltų ir armėnų kalbomis (L. Jeltslevas pabrėžia, kad Pedersenas didžiausias simpatijas visada jautęs mažųjų tautų kalboms). Paskelbia vertingų armėnų kalbos studijų, skirtų armėnų kalbos akcentologijos, santykių su kitomis indoeuropiečių kalbomis problemoms (kai kurie Pederseno darbai buvo išleisti ir armėniškai). Tačiau ypač su dideliu užsidegimu Pedersenas tyrinėjo keltų kalbas: 1909 metais jis išleidžia savo kapitalinės keltų kalbų lyginamosios gramatikos pirmąjį tomą, po ketverto metų pasirodo ir antrasis gramatikos tomas („Vergleichende Grammatik der keltischen Sprachen“. I–II, Göttingen, 1909–1913). Keltų kalbotyros veikalai tartum užgožia ankstesnius Pederseno tyrinėjimus, ir dvidešimtųjų – trisdešimtųjų metų lingvistinėje literatūroje bei įvairiuose enciklopedinio pobūdžio darbuose Pedersenas pirmiausia charakterizuojamas kaip „žymus keltologas“. Reikia pridurti, kad Pedersenas tyrinėjo ne tik keltų kalbas, bet nemaža rašė ir šiomis kalbomis kalbančių tautų tautosakos, literatūros klausimais. Kartu su Henriu Liuisu (Lewis) 1937 metais Pedersenas paskelbė ir savotišką ką tik minėtą keltų gramatikos santrauką „A Concise Comparative Celtic Grammar“ (Göttingen), kuri 1954 metais buvo išleista ir Tarybų Sąjungoje rusų kalba („Краткая сравнительная грамматика кельтских языков“, Москва). Tačiau „įžymaus keltologo“ titulas Pedersenui laikėsi neilgai. Neteko, žinoma, jis šio titulo ne dėl to, kad būtų atsiradę naujų, Pederseną pralenkiančių keltologų – šis titulas jam greitai pasidarė per siauras, nes paskutiniųjų gyvenimo dešimtmečių darbai jį padarė vienu pačių žymiausių hetitų ir tocharų kalbų specialistų. Juk Pedersenas savo veikalų „Hittitsch

⁵ Turpat, 66.